ECLI:LV:AT:2022:1013.16870001520.5.L
Lieta Nr. 16870001520, SKK-396/2022
Krimināllietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
LĒMUMS
Rīgā 2022.gada 13.oktobrī

Tiesa šādā sastāvā: senatori Irīna Jansone, Artūrs Freibergs, Aivars Umiņskis

izskatīja rakstveida procesā krimināllietu sakarā ar Daudznozaru specializētās prokuratūras prokurora Andreja Sirmā kasācijas protestu un apsūdzētā /pers. A/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2021.gada 23.novembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Rīgas rajona tiesas 2021.gada 11.marta spriedumu
/pers. A/, personas kods /personas kods/,
atzīts par vainīgu Krimināllikuma 253.panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar piespiedu darbu uz 50 stundām, ar probācijas uzraudzību uz 1 gadu.
/pers. A/ drošības līdzeklis nav piemērots.

[2] Ar Rīgas rajona tiesas 2021.gada 11.marta spriedumu /pers. A/ atzīts par vainīgu un sodīts par to, ka viņš neatļauti iegādājās un glabāja narkotisko vielu bez realizācijas nolūka.

[3] Ar Rīgas rajona tiesas 2021.gada 11. marta blakus lēmumu Daudznozaru specializētās prokuratūras virsprokuroram vērsta uzmanība uz prokurora A. Sirmā rīcību, nosūtot kriminālprocesu tiesai pirms pieņemtā lēmuma pārsūdzības termiņa beigām.

[4] Ar Rīgas apgabaltiesas 2021.gada 23.novembra spriedumu, iztiesājot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar Daudznozaru specializētās prokuratūras prokurora A. Sirmā apelācijas protestu un apsūdzētā /pers. A/ apelācijas sūdzību, Rīgas rajona tiesas 2021.gada 11.marta spriedums atcelts daļā par apsūdzētajam noteikto sodu.
/pers. A/ pēc Krimināllikuma 253.panta pirmās daļas sodīts ar naudas sodu 3 Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu apmērā, tas ir, 1500 *euro*, ar probācijas uzraudzību uz 1 gadu.
Pārējā daļā pirmās instances spriedums un blakus lēmums atstāts negrozīts.

[5] Par Rīgas apgabaltiesas 2021.gada 23.novembra spriedumu Daudznozaru specializētās prokuratūras prokurors A. Sirmais iesniedzis kasācijas protestu un kasācijas protesta papildinājumus, kuros lūdz atcelt tiesas spriedumu daļā par /pers. A/ noteikto sodu pēc Krimināllikuma 253.panta pirmās daļas un pieņemto blakus lēmumu.
Savu lūgumu prokurors pamatojis ar šādiem argumentiem.
[5.1] Apelācijas instances tiesa, nosakot apsūdzētajam /pers. A/ par Krimināllikuma 253.panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu naudas sodu, pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 564.panta ceturtās daļas un Krimināllikuma 41.panta ceturtās daļas un 46.panta otrās daļas pārkāpumus, jo tiesas norādītais pamats pirmās instances tiesas sprieduma atcelšanai nav pamatots ar materiālo vai procesuālo tiesību normām.
Tiesas spriedums satur pretrunīgus atzinumus par to, vai apsūdzētais /pers. A/ strādā un, vai viņam ir ienākumi, jo tiesa secinājusi, ka apsūdzētajam legālu ienākumu nav, kā arī secinājusi, ka viņa ienākumi mēnesī ir apmēram 1000 *euro*, tādējādi tiesa nav izvērtējusi apsūdzētā mantisko stāvokli, proti, viņa iespējas nekavējoties samaksāt naudas sodu. Tiesa nav ņēmusi vērā apstākli, ka apsūdzētais pirmās instances tiesā norādījis, ka viņa apgādībā ir divi nepilngadīgi bērni, viņam ir izveidojies parāds Uzturlīdzekļu garantijas fondā, kā arī viņam ir nepieciešamas medicīniskas manipulācijas sakarā ar konstatētājām veselības problēmām, tādēļ naudas soda piemērošanai nav tiesiska pamata.
[5.2] Soda mērķis – sodīt vainīgo personu par tās izdarīto noziedzīgo nodarījumu tādā apmērā, kas atbilst viņa izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturam un kaitīgumam – netiktu sasniegts arī, ja naudas soda neizpildes gadījumā apsūdzētājam naudas sods tiktu aizstāts ar īslaicīgu brīvības atņemšanu uz 12 dienām, jo tas ir ievērojami mazāks sods par valsts apsūdzības uzturētāja pirmās instances tiesas debatēs prasīto sodu.
[5.3] Tiesa, atzīstot pirmās instances tiesas pieņemto blakus lēmumu par tiesisku un pamatotu, pārkāpusi Kriminālprocesa likuma 1.pantu, 322.panta pirmo daļu, 341., 345. pantu un 413. panta sesto daļu. Tiesa nav ņēmusi vērā to, ka izmantot tiesības likumā noteiktajos termiņos un kārtībā pārsūdzēt procesuālos lēmumus ir apsūdzētā tiesība nevis pienākums. Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 345.panta pirmo daļu personai, kura iesniegusi sūdzību, paziņo par sūdzības izlemšanu un tālākas pārsūdzības iespēju un kārtību. Nedz Kriminālprocesa likuma 345.panta nosacījumi, nedz arī citas Kriminālprocesa likuma 24.nodaļā ietvertās tiesību normas neparedz īpašu nolēmuma spēkā stāšanos kārtību par procesa virzītāja pieņemto nolēmumu, ja par to iesniegta sūdzība pirmstiesas kriminālprocesa laikā. Tiesa nav ņēmusi vērā apstākli, ka pieņemtais nolēmums atbilstoši kriminālprocesa likuma 322.panta pirmās daļas nosacījumiem stājas spēkā nekavējoties pēc tā pieņemšanas un neaptur tālāku kriminālprocesa virzību. Prokurors uzskata, ka, nosūtot kriminālprocesu izskatīšanai pēc būtības pirmās instances tiesai, ir nodrošinājis efektīvu kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā un rīkojies atbilstoši Kriminālprocesa likuma nosacījumiem, nepārkāpjot apsūdzētājam Kriminālprocesa likumā garantētās tiesības iesniegt sūdzību par kriminālprocesa veikšanai pilnvarotas personas nolēmumu kriminālprocesā.

[6] Par Rīgas apgabaltiesas 2021.gada 23.novembra spriedumu apsūdzētais /pers. A/ iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūdz atcelt tiesas

spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai vai izbeigt kriminālprocesu. Apsūdzētais pieteicis lūgumu izskatīt lietu mutvārdu procesā.

Savu lūgumu apsūdzētais pamatojis ar šādiem argumentiem.

[6.1] Apelācijas instances tiesa, vairākkārt nosakot pilna sprieduma pieejamības dienu, proti, 2021.gada 7.decembrī, tad 2022.gada 7.februārī un 2022.gada 21.martā, pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 568.panta trešās daļas pārkāpumu, kā arī Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā garantēto tiesību, tostarp tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumu. Turklāt atbilstoši Kriminālprocesa likuma 14.pantā noteiktajam tiesa nav ievērojusi prasību par kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, jo spriedumu sagatavojusi ārpus likumā noteiktā termiņa. Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 14.panta piekto daļu tiesai bija pamats lemt jautājumu par kriminālprocesa izbeigšanu.

Apelācijas instances tiesa pie soda noteikšanas nav ņēmusi vērā pirmās instances tiesas 2021.gada 11.martā pieņemto blakus lēmumu un tajā konstatēto apsūdzētā tiesību pārkāpumu. Tāpat tiesa, pamatojot apsūdzētajam noteiktā soda samazināšanu ar to, ka viņam ir noteikta 3. invaliditātes grupa un ir būtiskas veselības problēmas, papildus nav vērtējusi, ka šie apstākļi var būt pamats lietas izskatīšanas saprātīgā termiņā pārkāpuma konstatēšanai.

[6.2] Tiesa nav ar pietiekamu rūpību veikusi krimināllietā esošo pierādījumu pārbaudi un izvērtēšanu. Tiesa nav ņēmusi vērā, ka kratīšanas laikā netika iegūti pierādījumi, kas nepārprotami norādītu uz vielu vai mantu piederību apsūdzētajam. Tāpat krimināllietā nav pierādījumu par narkotisko vielu iegādāšanos, kā arī nav pierādījumu tam, ka tieši apsūdzētais būtu glabājis narkotiskās vielas. Tiesa nav ņēmusi vērā apstākli, ka kratīšanas protokolā norādīts uz maisiņā esošo zaļas krāsas augu izcelsmes vielu, savukārt ekspertu rīcībā nodota sapresēta, brūnas krāsas augu valsts izcelsmes masa. Apelācijas instances tiesas atzinums, ka apsūdzētais kratīšanas laikā varēja redzēt atrastās lietas un izdarīt piezīmes kratīšanas protokolā, norādot izņemto lietu piederību citām personām, atzīstams par pieņēmumu un neatbilst Augstākās tiesas 2021.gada 30.aprīļa lēmumā lietā Nr. SKK-18/2021 izteiktajai atziņai.

[6.3] Apelācijas instances tiesa pieļāvusi nevainīguma prezumpcijas pārkāpumu, jo visas šaubas par vainu nav vērtējusi par labu apsūdzētajam.

Motīvu daļa

[7] Senāts atzīst, ka apsūdzētā /pers. A/ lūgums par lietas izskatīšanu mutvārdu procesā ir noraidāms.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 583.panta otro daļu lietas izskatīšanu rakstveida procesā nosaka, ja iespējams pieņemt lēmumu pēc lietā esošajiem materiāliem. Ja nepieciešami papildu paskaidrojumi no personām, kurām ir tiesības piedalīties procesā, vai Augstākās tiesas ieskatā attiecīgajai lietai var būt īpaša nozīme likuma normu interpretēšanā, nosaka lietas izskatīšanu tiesas sēdē.

Senāts atzīst, ka lieta izskatāma rakstveida procesā, jo lēmumu iespējams pieņemt pēc lietā esošajiem materiāliem. Papildu paskaidrojumi no personām, kurām ir tiesības piedalīties procesā, nav nepieciešami, un konkrētajai lietai nav īpašas nozīmes likuma normu interpretēšanā.

[8] Senāts atzīst, ka Rīgas apgabaltiesas 2021.gada 23.novembra spriedums atceļams daļā par /pers. A/ noteikto papildsodu un daļā par blakus lēmuma atstāšanu negrozītu, un šajā daļā kriminālprocess ir izbeidzams. Vienlaikus atceļams Rīgas rajona tiesas 2021.gada 11.marta blakus lēmums.

Pārējā daļā Rīgas apgabaltiesas 2021.gada 23.novembra spriedums atstājams negrozīts.

[8.1] Krimināllikuma 253.panta pirmās daļas sankcijā likuma redakcijā, kas bija spēkā inkriminētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas laikā – 2019.gada 16.aprīlī –, bija noteikts, ka par šajā panta daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem.

Savukārt papildsods – probācijas uzraudzība – tika reglamentēts Krimināllikuma 45.[1]pantā. Šā panta pirmajā daļā bija noteikts, ka probācijas uzraudzība ir papildsods, ko piespriež tiesa vai priekšrakstā par sodu nosaka prokurors kā piespiedu līdzekli, lai nodrošinātu notiesātās personas vai personas, kurai papildsods noteikts ar prokurora priekšrakstu par sodu, uzvedības uzraudzību, sekmētu šīs personas resocializāciju un jaunu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas novēršanu.

No minētā tiesiskā regulējuma izriet, ka papildsodu – probācijas uzraudzību – personai, kura izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, Krimināllikuma Sevišķajā daļā paredzētajos gadījumos varēja noteikt kopā ar jebkuru no likumā paredzētajiem pamatsodiem.

Ar 2020.gada 17.decembra likumu „Grozījumi Krimināllikumā", kas stājās spēkā 2022.gada 1.janvārī, 45.[1]pants no Krimināllikuma tika izslēgts un likums tika papildināts ar 38.[1]pantu „Probācijas uzraudzība". Šā panta trešā daļa noteic, ka probācijas uzraudzību kā papildsodu var piemērot tikai kopā ar brīvības atņemšanu šā likuma sevišķajā daļā minētajos gadījumos.

Tādējādi Krimināllikuma 38.[1] panta trešā daļa salīdzinājumā ar iepriekšējo regulējumu, kas bija ietverts Krimināllikuma 45.[1] pantā un paredzēja iespēju probācijas uzraudzību kā papildsodu noteikt pie jebkura pamatsoda, ir kļuvusi personai labvēlīgāka.

Savukārt Krimināllikuma 253.panta pirmās daļas sankcijā tās aktuālajā redakcijā noteikts, ka par šajā panta daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar probācijas uzraudzību, vai ar sabiedrisko darbu, vai ar naudas sodu.

Krimināllikuma 5.panta otrā daļa noteic, ka likumam, kas atzīst nodarījumu par nesodāmu, mīkstina sodu vai ir citādi labvēlīgs personai, ja vien attiecīgajā likumā nav noteikts citādi, ir atpakaļejošs spēks, proti, tas attiecas uz nodarījumiem, kas izdarīti pirms attiecīgā likuma spēkā stāšanās, kā arī uz personu, kura izcieš sodu vai izcietusi sodu, bet kurai saglabājas sodāmība.

Ievērojot, to, ka 2020.gada likuma „Grozījumi Krimināllikumā" pārejas noteikumos īpašs tiesisks regulējums šajā daļā nav noteikts, Senāts atzīst, ka atbilstoši Krimināllikuma 5.panta otrās daļas nosacījumiem apsūdzētajam piemērojams labvēlīgākais likums. Apelācijas instances tiesas 2021.gada 23.novembra spriedums ir grozāms daļā par apsūdzētajam piemēroto papildsodu – probācijas uzraudzību. Papildsods – probācijas uzraudzība – nav piemērojams.

[8.2] Apelācijas instances tiesa, atstājot negrozītu pirmās instances tiesas blakus lēmumu, ir atzinusi, ka prokurors A. Sirmais, pieņemot lēmumu par apsūdzētā lūguma noraidīšanu daļā, un nosūtot kriminālllietu tiesai pirms lēmuma pārsūdzības termiņa beigām, ir ierobežojis apsūdzētā likumā noteikto procesuālo tiesību realizēšanu kriminālprocesā.

Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas atsauce uz Kriminālprocesa likuma 60.[2]panta pirmās daļas 9.punktu, 337.panta pirmo, otro un piekto daļu un izdarītie secinājumi ir kļūdaini.

Senāts norāda, ka saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 322.panta pirmajā daļā noteikto visi procesuālie lēmumi stājas spēkā tūlīt pēc to pieņemšanas, ja vien likumā nav noteikta cita spēkā stāšanās kārtība. Sūdzības iesniegšana aptur nolēmumu izpildi tikai tajos gadījumos, kad likums īpaši to nosaka, vai gadījumos, kad amatpersona, kura ir tiesīga izskatīt sūdzību, nolēmuma apturēšanu uzskata par nepieciešamu, turklāt pēdējā gadījumā, lemjot par nolēmuma izpildes apturēšanu, amatpersonai ir pienākums apsvērt, vai, apturot lēmuma izpildi, tiks realizēta tāda kriminālprocesa kārtība, kas nodrošina efektīvu krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu, bez neattaisnotas iejaukšanās personas dzīvē.

Senāts norāda, ka Kriminālprocesa likumā ietvertie pamatprincipi balstīti uz to, lai ar katru amatpersonas pieņemtā lēmuma pārsūdzību netiktu

apturēta procesuālās darbības virzība, ja vien tas īpaši nav atrunāts likumā, tādējādi nodrošinot efektīvu krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu, kas vērsts uz to, lai jebkurā kriminālprocesā bez neattaisnotas iejaukšanās personas dzīvē tiktu ievērots kriminālprocesa pabeigšanas saprātīgs termiņš.

Senāts konstatē, ka krimināllietas materiālos esošais 2020.gada 10.novembra Narkotiku nelikumīgas aprites noziegumu izmeklēšanas prokuratūras prokurora A. Sirmā lēmums par apsūdzētā daļēju lūgumu noraidīšanu pamatots ar Kriminālprocesa likuma 335.panta trešo un ceturto daļu un minētā norma neparedz nolēmuma izpildīšanas apturēšanu saistībā ar tā pārsūdzēšanu.

Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas secinājums, ka apsūdzētajam /pers. A/ bija ierobežota likumā noteikto procesuālo tiesību realizēšana kriminālprocesā, jo apsūdzētā iesniegtā sūdzība Kriminālprocesa likuma 337.panta pirmās daļas, otrās daļas 3.punkta un piektās daļas noteiktajā kārtībā nekavējoties netika nodota virsprokuroram izskatīšanai, ir kļūdains.

Senāts konstatē, ka apsūdzētais /pers. A/, realizējot savas procesuālās tiesības pārsūdzēt lēmumu, sūdzību par 2020.gada 10.novembrī pieņemto lēmumu iesniedza 2020.gada 24.novembrī, tas ir laikā, kad kriminālprocesa materiāli bija nodoti tiesai un procesa virzītājs bija tiesa. Savukārt prokurors rīkojies atbilstoši Kriminālprocesa likuma 413.panta sestajai daļai, kas noteic, ka pieteiktos lūgumus un sūdzības, ko prokurors saņēmis pēc pirmstiesas kriminālprocesa pabeigšanas, nosūta tiesai.

Senāts atzīst, ka tiesai konkrētajā gadījumā bija jāņem vērā Kriminālprocesa likuma 413.panta sestā daļa, kas ir speciālā tiesību norma, nevis Kriminālprocesa likuma 337.panta pirmajā daļā, otrās daļas 3.punktā un piektajā daļā paredzētā rīcība saistībā ar pārsūdzēto nolēmumu. Ņemot vērā, ka apsūdzētā sūdzība par prokurora 2020.gada 10.novembra lēmumu saistīta ar celtās apsūdzības pamatotību, tā bija vērtējama tiesai, iztiesājot krimināllietu pēc būtības.

Apelācijas instances tiesas pieļautais Kriminālprocesa likuma 337.panta pirmās daļas, otrās daļas 3.punktā un piektās daļas pārkāpums šajā kriminālprocesā ir atzīstams par Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu šā likuma 575.panta trešās daļas izpratnē, kas noveda pie nelikumīga nolēmuma.

Senāts konstatē, ka apelācijas instances tiesas spriedumu šajā daļā nevar atzīt par tiesisku un tas ir atceļams, vienlaikus atceļams pirmās instances tiesas 2021.gada 11.marta blakus lēmums un process šajā daļā ir izbeidzams.

[9] Pārējā daļā apelācijas instances tiesas spriedums atstājams negrozīts, bet prokurora A. Sirmā kasācijas protests un apsūdzētā /pers. A/ kasācijas sūdzība noraidāmi kā nepamatoti.

Apelācijas instances tiesa, atstājot negrozītu pirmās instances tiesas spriedumu daļā par apsūdzētā noziedzīgo darbību kvalificēšanu pēc Krimināllikuma 253.panta pirmās daļas, atzinusi, ka pirmās instances tiesa ir rūpīgi izvērtējusi lietā iegūtos pieradījumus atbilstoši Kriminālprocesa likuma prasībām un pamatoti konstatējusi /pers. A/ darbībās visas nepieciešamās un obligātās Krimināllikuma 253.panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmes. Tiesa atzinusi, ka ar lietā iegūtajiem pierādījumiem, tajā skaitā liecinieku /pers. B/, /pers. C/ un /pers. D/ liecībām, 2019.gada 16.aprīļa kratīšanas protokolā fiksētajām ziņām, 2019.gada 3.maija eksperta atzinumā Nr. 1903347 par komplekso ķīmiskās, daktiloskopiskās un DNS ekspertīzes veikšanu fiksētajām ziņām, novērtējot tos kopumā un savstarpējā sakarībā, apsūdzētā vainīgums inkriminētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā ir pierādīts ārpus saprātīgām šaubām.

Apelācijas instances tiesa norādījusi, ka tai nav pamata apšaubīt pirmās instances tiesas atzinumus.

Senāts konstatē, ka pretēji kasācijas sūdzībā norādītajam apelācijas instances tiesa ir vērtējusi sūdzībā izklāstītos iebildumus par kratīšanas protokolā fiksēto izņemto priekšmetu krāsas nesakritību ar ekspertu rīcībā nodoto. Apelācijas instances tiesa, izvērtējot pierādījumus, norādījusi, ka tai nav radušās saprātīgas šaubas, ka polietilēna maisiņš, kurā atradās zaļas krāsas masa (nezināmas izcelsmes viela), ir izņemts apsūdzētā /pers. A/ dzīvesvietā un tieši šī viela, ar iepakojuma drošības uzlīmi Nr. 069426 ir nodota ekspertīzei. Saskaņā ar 2019.gada 3.maija atzinumā par komplekso ķīmiskās, daktiloskopiskās un DNS ekspertīzes veikšanu šī viela ir kanabiss (hašišs).

Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 569.panta pirmajai un trešajai daļai kasācijas instances tiesa lietu pēc būtības neizskata un pierādījumus lietā no jauna neizvērtē. Pierādījumu izvērtēšana ir to tiesu kompetencē, kas izskata lietu pēc būtības.

Senāts atzīst, ka apsūdzētā kasācijas sūdzībā minētie argumenti šajā daļā apelācijas instances tiesas nolēmuma atcelšanai nav guvuši apstiprinājumu. Apelācijas instances tiesas spriedums atbilst Kriminālprocesa likuma 511., 512.,panta un 564.panta ceturtās daļas prasībām.

[9.1] Senāts atzīst par pamatotu kasācijas sūdzības argumentu, ka Kriminālprocesa likums neparedz, ka kratīšanā klātesošajai personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, uzreiz pēc kratīšanas būtu jāsniedz kratīšanas protokolā fiksējama liecība vai paskaidrojums par izņemto priekšmetu piederību, jānorāda uz alibi vai kriminālatbildību izslēdzošiem apstākļiem, līdz ar to šādas informācijas neierakstīšana kratīšanas protokolā nav atzīstama par personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, procesuālo pienākumu nepildīšanu un nevar būt par pamatu nelabvēlīgu secinājumu izdarīšanai par apsūdzētā vainīgumu inkriminētajā noziedzīgajā nodarījumā (*Augstākās tiesas 2021.gada 30.aprīļa lēmums lietā nr. SKK-18/2021 (ECLI:LV:AT:2021:0430.11817005017.4.L)*). Vienlaikus Senāts atzīst, ka šis kļūdainais secinājums nevar būt par pamatu apelācijas instances tiesas sprieduma atcelšanai, jo apelācijas instances tiesa apsūdzētā vainīgumu inkriminētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā pamatojusi arī ar citiem pierādījumiem krimināllietā, un tas nav novedis pie nelikumīga nolēmuma.

[9.2] Senāts konstatē, ka apelācijas instances tiesa, atceļot pirmās instances tiesas spriedumu daļā par apsūdzētajam noteikto sodu par Krimināllikuma 253.panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu, ņēmusi vērā Krimināllikuma 35.pantā reglamentēto soda mērķi un ir ievērojusi Krimināllikuma 46.pantā paredzētos soda noteikšanas vispārīgos principus, tas ir, izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu, vainīgā personību, atbildību mīkstinošos un pastiprinošos apstākļus, kā arī pārējos apstākļus, kuriem ir nozīme taisnīga soda noteikšanā, un spriedumā norādījusi, uz kādu apstākļu vai ziņu pamata apsūdzētajam ir noteikts konkrētais soda veids un mērs.

Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa spriedumā pie soda veida noteikšanas ir izvērtējusi Krimināllikuma 46.panta otrajā daļā noteiktās prasības, it īpaši ņēmusi vērā apsūdzētā personību raksturojošās ziņas, uz kurām vērsta uzmanība apelācijas protestā kā tādām, kas koriģē noziedzīgo nodarījumu kaitīgumu. Tiesa, apsūdzētajam /pers. A/ nosakot soda veidu, ir izvērtējusi apsūdzētā veselības stāvokli, ņēmusi vērā, ka apsūdzētajam ir piešķirta 3. invaliditātes grupa. Minētais ir bijis par pamatu, kāpēc tiesa /pers. A/ ir piemērojusi naudas sodu, jo atbilstoši Krimināllikuma 46.panta ceturtajai daļai brīvības atņemšana par šādiem noziegumiem piemērojama tikai tad, ja soda mērķi nav iespējams sasniegt ar kādu no attiecīgā panta sankcijā paredzētajiem vieglāka soda veidiem, kas arī spriedumā konstatēts. Šādā veidā tiesa nodrošinājusi soda samērīgumu un individualizāciju.

Senāts norāda, ka likumdevējs par konkrētu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu Krimināllikumā noteic soda veidus, soda sankcijas, kā arī to minimālās un maksimālās robežas. Savukārt soda samērīguma izvērtēšana un individualizācija katrā krimināllietā ir tiesas kompetencē. Tiesa, piemērojot sodu par noziedzīgu nodarījumu, ņem vērā noziedzīgā nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu, vainīgā personību, atbildību mīkstinošos un pastiprinošos apstākļus, kā arī pārējos Krimināllikuma 5.nodaļā paredzētos apsvērumus.

Senāts jau iepriekš ir paudis atziņu, ka tiesai ir pienākums noteikt vainīgajai personai tiesisku, pamatotu un taisnīgu sodu saskaņā ar Krimināllikuma 46.pantā norādītajiem soda noteikšanas vispārīgajiem principiem, ievērojot Krimināllikuma 35.pantā noteikto soda mērķi, taču tiesai nav pienākuma ikreiz noteikt vainīgajam visvieglāko likumā paredzēto sodu, piemērojot visus iespējamos labvēlīgos likuma nosacījumus (*Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2018.gada 19.jūnija lēmums lietā Nr.11519007816, SKK-J-348/2018*).

[10] Apsūdzētais kasācijas sūdzībā norādījis par tiesību uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā pārkāpumu.

Judikatūrā pausts viedoklis, ka tiesību uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā pārkāpuma izvērtējums ir juridisks jautājums, kas ietilpst kasācijas instances tiesas kompetencē (*Augstākās tiesas 2012.gada 22.maija lēmums lietā Nr. SKK-253/2012 (11340003409), 2017.gada 9.marta lēmums lietā Nr. SKK-202/2017 (11091058112), 2018.gada 4.septembra lēmums lietā Nr. SKK-337/2018 (11210030713)*). Līdz ar to kasācijas instances tiesa izvērtēs, vai konkrētajā krimināprocesā nav pārkāptas apsūdzētā /pers. A/ tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, kā tas lūgts kasācijas sūdzībā.

Kriminālprocesa likuma 14.panta pirmā daļa noteic, ka ikvienam ir tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, tas ir, bez neattaisnotas novilcināšanas. Kriminālprocesa pabeigšana saprātīgā termiņā ir saistīta ar lietas apjomu, juridisko sarežģītību, procesuālo darbību daudzumu, procesā iesaistīto personu attieksmi pret pienākumu pildīšanu un citiem objektīviem apstākļiem.

Savukārt Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumos pausta atziņa, ka tiesība uz tiesu saprātīgā termiņā ir viena no Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pantā garantētajām tiesībām, un, ka, izvērtējot termiņa saprātīgumu, ir jāņem vērā lietas konkrētie apstākļi un tās tiesu praksē noteiktie kritēriji (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1999.gada 25.marta spriedums lietā "Pelisier and Sassi v. France", (GC), iesnieguma Nr.25444/94, 67.punkts; 2000.gada 27.jūnija spriedums lietā "Frydlender v. France" (GC), iesnieguma Nr. 30979/96, 42.punkts; 2012.gada 22. maija spriedums lietā "Idalov v. Russia", (GC), iesnieguma Nr. 5826/03, 186.punkts*).

Tādējādi procesa ilguma saprātīguma izvērtēšanā būtiski ņemt vērā katras konkrētas lietas apstākļus, ievērojot vairākus kritērijus, proti, lietas sarežģītību, iesaistīto personu rīcību, aizskartās intereses.

Apsūdzētais kasācijas sūdzībā norāda, ka tiesību uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā pārkāpums izpaudies apelācijas instances tiesas pieļautajā Kriminālprocesa likuma 530.panta ceturtās daļas pārkāpumā, proti, likuma nosacījumu neievērošanā, ka pilna tiesas sprieduma sastādīšanu var atlikt tikai vienu reizi.

Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa, nosakot pilna sprieduma pieejamības dienu vairāk par vienu reizi, pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 568.panta trešās daļas pārkāpumu, taču minētais pārkāpums nav atzīstams par tādu, kas būtiski ietekmētu apsūdzētā tiesības uz taisnīgu tiesu un būtu pamats konstatēt apsūdzētā tiesību uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā pārkāpumu.

Atbilstoši /pers. A/ celtajai apsūdzībai noziedzīgais nodarījums, kas saskaņā ar Krimināllikuma 7.panta trešo daļu klasificējams kā mazāk smags noziegums, izdarīts līdz 2019.gada 16.aprīlim un kriminālprocess uzsākts 2019.gada 12.aprīlī.

Pirmās instances tiesa spriedumu šajā lietā taisījusi 2021.gada 11.martā, savukārt apelācijas instances tiesas spriedums pieņemts 2021.gada 23.novembrī, pilna sprieduma pieejamības diena 2022.gada 21.martā.

Kopējais kriminālprocesa ilgums ir divi gadi un septiņi mēneši, tostarp, pirmstiesas kriminālprocess – viens gads un septiņi mēneši, iztiesāšana divu instanču tiesās – viens gads.

Vērtējot /pers. A/ interešu aizskāruma intensitāti, Senāts atzīst, ka pirmstiesas kriminālprocesā un tiesā drošības līdzekļi viņam piemēroti netika, tādējādi /pers. A/ interešu aizskāruma intensitāte bija nebūtiska.

Senāts konstatē, ka lieta gan pirmās instances tiesā, gan apelācijas instances tiesā izskatīta, nepieļaujot nepamatotu lietas izskatīšanas novilcināšanu. Senāta ieskatā tiesas pieļautais Kriminālprocesa likuma 568.panta trešās daļas pārkāpums, kam bija objektīvs iemesls, pats par sevi nevar būt par pamatu apsūdzētā tiesību uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā pārkāpuma konstatēšanai, jo jāvērtē lietas iztiesāšanas ieilgšanas iemesli kopumā.

Ievērojot minēto, nav pamata atzīt, ka lietā pieļauts Kriminālprocesa likuma 14.pantā nostiprināto tiesību uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā pārkāpums.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 585. un 587.pantu, tiesa

nolēma:

atcelt Rīgas apgabaltiesas 2021.gada 23.novembra spriedumu daļā par /pers. A/ noteikto papildsodu un daļā par blakus lēmuma atstāšanu negrozītu, un šajā daļā krimināprocesu izbeigt. Vienlaikus atcelt Rīgas rajona tiesas 2021.gada 11.marta blakus lēmumu.

Pārējā daļā Rīgas apgabaltiesas 2021.gada 23.novembra spriedumu atstāt negrozītu, bet Daudznozaru specializētās prokuratūras prokurora Andreja Sirmā kasācijas protestu un apsūdzētā /pers. A/ kasācijas sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

I. Jansone A. Freibergs A. Uminskis